

Pregledni znanstveni članek/Article (1.02)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 79 (2019) 4, 1063—1073

Besedilo prejeto/Received:08/2019; sprejeto/Accepted:09/2019

UDK/UDC: 272-46(497.4)

DOI: <https://doi.org/10.34291/BV2019/04/Slatinek>

Stanislav Slatinek

»Pastorala v spreobrnjenju« papeža Frančiška in izzivi za prenovo Cerkve v Sloveniji

»Pastoral Conversation« of Pope Francis and Challenges for the Renewal of the Church in Slovenia

Povzetek: Drugi vatikanski cerkveni zbor je predstavil cerkveno spreobrnjenje kot odprtost za trajno prenavljanje sebe, da bi bili zvesti Jezusu Kristusu. Papež Frančišek zato kliče Cerkev na poti njenega romanja k stalnemu prenavljanju. Pravi, da se mora celotna pastorala notranje preoblikovati. Danes se nam kaže nujna potreba po misijonarskem spreobrnjenju Cerkve, cerkvenih struktur, duhovnikov, diakonov, redovnikov, katehistov, katehistinj in drugih sodelavcev v dušnem pastirstvu. Za pastoralno spreobrnjenje je več zakonitih načinov in vsaka krajevna Cerkev mora ugotoviti, kateri način ji najbolj ustreza. Tudi Cerkev v Sloveniji je poklicana k misijonarskemu spreobrnjenju. Od vseh (od struktur in od ljudi) se zahtevajo duhovno spreobrnjenje, močna ljubezen do Boga in do bližnjega, gorečnost za pravičnost in mir, evangeljski smisel za uboge in uboštvo.

Ključne besede: cerkveno spreobrnjenje, papež Frančišek, Cerkev v Sloveniji, duhovniki, strukture

Abstract: The Second Vatican Council presented ecclesial conversion as an openness to a constant self-renewal born of fidelity to Jesus Christ. Pope Francis is therefore calling the Church as she goes her pilgrim way to continual reformation. He says that the all pastoral work must be interiorly fashioned. Today, we see the urgent need for a missionary conversion of the Church, church structures, priests, deacons, men and women religious, catechists and other pastoral workers. There are a number of legitimate ways to pastoral conversation, and each local Church will discern how best to provide. The Catholic Church in Slovenia is likewise called to missionary conversion. Spiritual conversion, the intensity of the love of God and neighbour, zeal for justice and peace, the Gospel meaning of the poor and of poverty, are required of all (from structures and from people).

Key words: ecclesial conversion, Pope Francis, Church in Slovenia, priests, structures

1. Uvod

Izvolitev papeža Frančiška je velik dar Svetega Duha za vso Cerkev. Njegova petrinška služba se kaže predvsem v »pastoralni prenovi« (VE, tč. 26) Cerkve, ki jo je začel že drugi vatikanski cerkveni zbor in se še ni končala. Papež kliče Cerkev, da bi poglobila »zavest o sebi« in se »prenovila« (tč. 26). Frančišek zaznava, da je za Cerkev nastopil čas, ko mora narediti konkretne korake na poti pastoralnega spreobrnjenja. Ni revolucionar v smislu prevratneža, ki hoče razrušiti tradicijo Cerkve, pa čeprav ga nekateri mediji tako prikazujejo. Frančišek je veliko bolj tradicionalist kakor vsi njegovi predhodniki, od Janeza XXIII. pa vse do Benedikta XVI. »Zaklad vere (*patrimonium fidei*) hoče očistiti tisočletnega prahu, da ponovno zablesti v vsej svoji lepoti.« (Kasper 2015, 19–25) Pastoralna v spreobrnjenju¹ je vabilo papeža Frančiška »k revoluciji nežne ljubezni« (VE, tč. 88).

2. Frančiškov pogled na »pastoralno spreobrnjenje« Cerkve

Za papeža Frančiška je »Usmiljenje«² (Kristus) pot, po kateri naj hodi Cerkev v prihodnosti. To je pot spreobrnjenja, ki usposablja Cerkev za gledanje Boga (Frančišek 2015, 97). To je klic, ki ga papež namenja strukturam in ljudem, da bi Cerkev ponovno postala prijazen dom za vse ljudi, še posebno za tiste s težkim življenjem (RL, tč. 310). Zato papež ne neha spominjati, da se od vseh zahteva »duhovno spreobrnjenje« (VE, tč. 201). Samo Cerkev, ki je »zvesta Kristusu«, je odprta za »prenavljanje sebe« (tč. 26). In ta proces spreminjanja struktur in ljudi Frančišek imenuje pastoralno spreobrnjenje Cerkve. Tega pa ni mogoče doseči s silo, ampak z žrtvijo, kajti samo tako bo spreobrnjenje prepričljivo in žareče.

2.1 Pastoralno spreobrnjenje ljudi

Klic h globoki prenovi je bil od koncila dalje (B, tč. 42; Š, tč. 30–31) namenjen vsem vernikom, čeprav je bila v ospredju želja, da se mora resna prenova najprej začeti pri pastirjih Cerkve, pri diakonih, duhovnikih in škofih. Papež Frančišek je podobno kakor njegov predhodnik Janez Pavel II. (DBE, tč. 95) spomnil, da mora tudi papeštvo poslušati klic k pastoralnemu spreobrnjenju (VE, tč. 32). Največ spreobrnjenja pa se danes še vedno pričakuje od duhovnika, ki je motor in gonilna sila evangelizacije. Od duhovnika se predvsem pričakuje, da bo poglobil »zavest o sebi, to je o svoji lastni skrivnosti« (tč. 26). Duhovniki, ki so odprti za trajno prenavljanje sebe, z lahkoto premagujejo skušnjave in so znamenje Kristusa. Po prenovljenih pastirjih se resnično lahko začne misijonsko spreobrnjenje Cerkve (tč. 30).

¹ Druga točka drugega poglavja apostolske spodbude Veselje evangelija (*Evangelii gaudium*) papeža Frančiška ima naslov Pastoralna v spreobrnjenju (VE, tč. 25–33).

² Ključna beseda, s katero lahko zaobjamemo pontifikat papeža Frančiška, je »Usmiljenje« (Frančišek 2016a; Kasper 2012). Njegovo geslo *Miserando atque eligendo* (Usmili se in izvoli) spominja na usmiljeni Jezusov pogled, ki ga je namenil cestnarju Mateju, ko mu je rekel: »Hodi za menoj!« (Mt 9,9). Usmiljenje je za papeža Frančiška Jezus Kristus. »Usmiljenje je konkretno dejanje ljubezni, ki z odpuščanjem preobraža in spreminja življenje. /.../ Usmiljenje zaobjema vse, zato se širi kot oljni madež in ne pozna meja.« (Frančišek 2016c, 7. 23)

Koncilsko vabilo k »prenovi« posvečenega življenja so mnogi razumeli v smislu, da je treba ljudi disciplinirati (MP 23). Drugi pa so v »prenovi« videli pot v svobodo. Tako imamo primere, ko so se ljudje iz čistega strahu oklenili tradicije, drugi pa so iskali kompromis s svetom. Zdi se, da je Cerkev potrebovala kar nekaj časa, preden je razumela: njena prenova je v tem, da pomnoži zvestobo svoji lastni poklicanosti (VE, tč. 26).

Prav to se še posebej pričakuje od posvečenih oseb. Vsak duhovnik, ki se zaveda, da je pastir in voditelj župnijskega občestva, je hkrati tudi »podoba (ikona) navzočnosti zgodovinskega Kristusa« in »usta Cerkve, da govori Bogu v imenu vseh« (Janez Pavel II. 1992, 6. 14. 19), ki so mu zaupani. Zadnji papeži so vedno znova spominjali na prenavo duhovnikove identitete. Duhovnik je »človek poslanstva« (18), »znamenje prihodnjega sveta« (1996, 90), »Kristusov namestnik« (2003, 28), »orodje v Gospodovih rokah« (Benedikt XVI. 2006, 35), »razlomljeni kruh za druge« (2007, 88), »služabnik božje besede« (2011, 80) in podobno. Vsi ti pojmi nakazujejo proces spreminjanja, ki se mora najprej začeti pri pastirjih Cerkve.

Pastoralno spreobrnjeni duhovnik ima jasno svojo identiteto. »Gre za pravo revolucijo, za pravo življenjsko preobrazbo.« (Frančišek 2018, 14) Sposobnost razločevanja si lahko pridobi samo tako, da stopa v dialog s svetom, v katerem živi. Prenovljeni duhovnik je empatičen, sposoben se je živeti v drugega, se postaviti na njegovo mesto, in to dela z neskončno potrpežljivostjo in nežnostjo. Ni pa to mogoče, če je človek zaprt v pravila in ni pripravljen aktivno prenašati drugega. Prav tako ima prenovljeni duhovnik držo ponižnosti. Ponižne osebe nimajo ambicioznih želja, ne delajo hrupa, temveč delujejo brez pripisovanja pomembnosti samim sebi. To so delavci, ki svoje poslanstvo jemljejo zares, ki se razdajajo in trošijo, ne da bi gledali nase. Ponižni duhovniki so svete osebe, ki se nimajo za pomembne. Tisto, kar privlači ljudi, je način njihovega življenja. (MP 21–41)

Sodobna družba resda pričakuje, da bo duhovnik pastoralno uspešen, toda za prenovljenega duhovnika je bolj pomembno, da v globini živi za Boga. Tako je sredi dogajanja, je v središču stvari in je poln gorečnosti. Ukoreninjen v Bogu, kaže pot drugim, jim pomaga, jih spremlja in podpira. (35–38)³

2.2 Pastoralno spreobrnjenje struktur

Cerkvene ustanove (npr. škofije, župnije, samostani itd.), mala občestva, gibanja in druge oblike združenj so bogastvo za Cerkev. Če niso žive in v stiku z življenjem ljudi, hitro postanejo samo še »gola administracija« (VE, tč. 25) in »zaprta vojska« (MP 47). Zato je treba nenehno iskati načine za prenavo struktur, da postanejo bolj misijonarske, polne življenja in evangeljskega duha (VE, tč. 26). Potrebna je vrnitev k Ljubezni (h Kristusu), saj samo Ljubezen (Kristus) preoblikuje strukture in odpira pogled v prihodnost (Frančišek 2013, 4).

Papež Frančišek omenja nevarnost negovanja starih struktur. Kadar so ločene od ljudi ali vase zaprte skupine izbrancev, ne koristijo več (VE, tč. 28). Zato so po-

³ Za poglobitev teme glej Slatinek 2017.

trebne prenove. Ob svetopisemski zgodbi o Davidu, ki se je javil za boj z velikanom, opiše papež Frančišek strukture, ki so jih naložili Davidu. Oblekli so ga v Savlov oklep in čelado in mu dali njegovo orožje. Kljub sijani opremi David ni mogel hoditi. Sveti Duh pa ga je navdihnil, da je snel vso tisto težo s sebe in se bojeval s tem, kar je, ne pa s strukturami, ki nimajo nobene povezave z njegovo karizmo. (MP 45) Na tem zgledu papež pokaže, kako lahko stare strukture postanejo nadležna ovira v boju za zmago. So pa primeri, ko lahko tudi stare strukture, ki so se uporabljale pred petdesetimi leti, še vedno koristijo. Tedaj jih pač pokrpamo in ne zavržemo. Ko pa nato niso več sodobne, jih je treba prenoviti ali pa popolnoma opustiti. (47)

3. Prednostne naloge pastoralnega spreobrnjenja v zamisli papeža Frančiška

Vsaka prenova, ki vključuje strukture in ljudi, potrebuje čas dozorevanja in premisleka. Nobena prenova se ne zgodi sama od sebe. Prenova struktur se vedno dogaja s pomočjo ljudi, ki so sposobni razločevanja. Če prenova prinaša življenje, je od Svetega Duha. Če pa ne prinaša življenja, jo je treba opustiti ali izbrati novo. Vsaka prenova, ki zadeva strukture in ljudi, nalaga nekatere prednostne naloge. Papež Frančišek izpostavi predvsem tri: 1) ne zavreči, kar je dobro; 2) ne zaviti s prave poti; 3) ne zaostajati. (MP 25–47)

3.1 Ne zavreči, kar je dobro

Dobrega ne mečimo stran, pravi papež Frančišek. Dobro je uboštvo, dobra je molitev, dobre so karizme in dobro je življenje v skupnosti (MP 46; Bergoglio in Skorjaka 2013, 47). Sestavljajo »zaklad vere« (*patrimonium fidei*), ki ga je treba v vsakem času skrbno hraniti in očistiti, »da rodi še več sadu« (Jn 15,2).

Nekaj zelo dobrega v Cerkvi je uboštvo. Ko manjka uboštvo, pade vse. Uboštvo je nekaj ključnega. Poznati se mora v vsem. Materialne dobrine so potrebne, a uboštvo pomaga živeti bližje Gospodu. Cerkev potrebuje uboštvo, ki je naravno, preprosto in iskreno. Posvečeni naj bi živeli uboštvo, naj bi bili na voljo za služenje in na sebi nosili samo to, »kar koristi veri in ljubezni do božjega ljudstva« (Frančišek 2018, 22). Kdor je ubog, si je pripravljen »umazati noge« in služiti tistim, ki so pomoči potrebni. »Gre za misijonarstvo v najširšem smislu, ki omogoča, da gledamo na svet z novimi očmi.« (56) Uboštvo ve, da na milijone človeških bitij živi – bolje rečeno: preživi – z manjšo mero od nujno potrebnega.

Tako kakor uboštvo je za Cerkev dobra tudi molitev. Molvec se postavi pred Boga, ga časti in si želi njegove bližine. Moliti pomeni: poslušati glas Boga. Bog govori, kaj se dogaja okrog nas. Dobre so tudi karizme, ki bogatijo naše lokalne Cerkve, ker imajo jasno identiteto. Da ohranijo svojo živost, se je treba vedno znova vprašati, kako neko karizmo živeti danes. Nadvse dobro pa je tudi duhovno življenje, življenje v skupnosti, študij in apostolsko življenje. Vse to se mora ne-

nežno prepletati. Vse to je dobro za Cerkev. Po teh stebrih se Cerkev prepozna. Pastoralno spreobrnjenje je mogoče doseči samo tako, da se ne zavrže, kar je dobro. Zato je prvi kriterij pastoralnega spreobrnjenja spoštljiv odnos do korenin, kajti »tam se pije čista voda kakor iz vodnjaka«. (MP 60–79)

3.2 Ne zaviti s prave poti

Zaviti s prave poti je za papeža Frančiška velika skušnjava, da bi iskali »bližnjice«. To se je dogajalo skozi vso zgodovino Cerkve. Ta nevarnost nenehno preži nad strukturami in ljudmi. Zgrešiti pot je hinavščina, posvetnost, domišljavost, korupcija, trmoglavost, z dolgočasnost, klerikalizem itd. Vse te oblike se živijo »z navzgor zavihanim nosom« (MP 65). To je pootročeno, infantilno življenje, ko se spregleda človekovo dostojanstvo in se pozornost posveča samo še zunanosti.

Posebna oblika zgrešene poti je »*ars bene moriendi*«, ko ljudje razmišljajo, da posvečeno življenje ne služi več ničemur. V srcu so prepričani, da so zadnji. Zato iščejo samo še svojo lastno trdnost, da bi umrli z dostojanstvom. (MP 56) Podobno se izgublja prava smer z nepremišljenim ukinjanjem župnij, z nabiranjem duhovnih poklicev od drugod, z zanemarjanjem zakramenta svete spovedi in podobno. Za pastoralno prenovo, pravi papež Frančišek, je pomembno: »hoditi po pravi poti, hoditi naprej in ne zaviti s poti, ki je Kristus«. (29)

3.3 Ne zaostajati na poti

Zaostajati na poti za papeža Frančiška pomeni predvsem togost v slepem izpolnjevanju pravil, v katerih je vse določeno. Kadar se preveč izpostavljajo norme, življenje izgubi svežino. Cerkev je v nenehni nevarnosti, da zaostane na poti, da spregleda ljudi in se zateče k normam. Zaostati na poti pomeni ujetost v pastoralo izpred več stoletji, v predpise in navade, ki zagotavljajo varnost. (VE, tč. 49) Posvečenim se zdi, da je dovolj izpolnjevati norme, in že veljaš za pridnega (MP 42). Čeprav so norme dobre, Cerkev potrebuje več kakor samo to. Potrebuje srčno kulturo, ki norme razsvetljuje in v življenje ljudi in v strukture prinaša luč in jasnost. Brez srčne kulture je zaman pričakovati, da se bo zgodila prenova Cerkve. Samo srčna kultura lahko požene ljudi in strukture naprej, da ne zaostajajo na poti in da se otresejo vodila, ki pravi: »Vedno smo delali tako!« (VE, tč. 33)

4. Izzivi za prenovo Cerkve v Sloveniji

Vsaka krajevna Cerkev ima dolžnost razmisliti, kako bo uresničevala vabilo papeža Frančiška k pastoralni prenovi. Učinkovite spremembe se lahko zgodijo samo na podlagi skupnega premisleka in jasne pastoralne vizije. Papež Frančišek vizijo pričakuje od škofovskih konferenc, od posameznih škofov, od duhovnikov in od vernikov laikov. Škofje so kot »služabniki v vodstvu« (ZCP, kan. 375, §1) prejeli zanesljivo »karizmo resnice« (BR, tč. 8; Š, tč. 9), da vernemu ljudstvu začrtajo smer poti, za katero želijo, da jo krajevne Cerkve prehodijo v nekem obdobju.

Za Cerkev v Sloveniji je bilo v zadnjem času narejenih kar nekaj pastoralnih načrtov (PZ 2002, PP 2012). Besedila so bila lepo sprejeta in pričakovala se je živahna pastoralna prenova. Kmalu pa je navdušenje ugasnilo, ker ni bil vzpostavljen mehanizem, ki bi sproti preverjal izvajanje pastoralnih načrtov. Kljub temu še ni vse izgubljeno. Papež Frančišek znova vabi krajevne Cerkve, da ne izgubijo poguma, ampak se odločijo za konkretne korake pastoralnega spreobrnjenja. Na tem mestu ugotavljamo, da je papeževa zamisel o pastoralni prenovi izredno mikavna in nujna tudi za Cerkev v Sloveniji. Njegov apel nikakor ne sme biti preslišan. Tej nevarnosti se je treba upreti in iskati načine, kako bi papeževo zamisel o pastoralni prenovi pognali v tek v kolikor možno veliki meri, ne samo na področju struktur, marveč predvsem v tem, kar zadeva življenje in ravnanje oseb v Cerkvi in zunaj nje.

4.1 Cerkvene strukture v službi človeka⁴

Za svoje delovanje Cerkev potrebuje strukture, kakor so uradi, komisije, delovna telesa, gibanja, cerkvena združenja itd. Vse cerkvene strukture so v težavnem položaju in pred izzivom, da se prenovijo. Papež Frančišek nenehno poziva Cerkev kot ustanovo, da premisli svojo podobo in način ravnanja in si drzne razmišljati o spreobrnjenju. V smislu analiz modernih sociologov je Cerkev v Sloveniji v položaju prenavljanja. Cerkvene strukture so postale zastarele in toge in se niso več zmožne lotevati problemov sodobnega človeka. Obstaja vprašanje, ali je Cerkev v Sloveniji pripravljena oziroma ali je sploh zmožna stopiti »iz ječe lastnih strahov in preseči zgolj formalne postopke ravnanja« in tako odpreti vrata vsakemu človeku (Juhant 2009, 157). Ugotavljamo, da se Cerkev v Sloveniji z veliko težavo loteva strukturnih sprememb. Od leta 2012 dalje, ko je nastal Slovenski pastoralni načrt PIP, je cerkvena miselna shema ostala nespremenjena. Cerkvene strukture se bistveno niso skoraj nič spremenile. V škofiji Koper so se zgodili prvi opazni premiki pri preoblikovanju župnijskih središč. SŠK je v začetku leta 2019 spremenila še svoj organigram. To pa je tudi vse, kar se je v smislu pastoralnega spreobrnjenja cerkvenih struktur zgodilo v zadnjih sedmih letih. Na tej točki je prav, da navedemo pet izzivov za »misijonsko spreobrnjenje« (VE, tč. 30) cerkvenih struktur.

1. Slovenski pastoralni načrt PIP ima dobro zamišljeno pastoralno prenovu Cerkve v Sloveniji (PIP, tč. 51–57). Po sedmih letih bi načrt moral dobiti novo strateško smer. Načrt je na načelni ravni vabil k spreobrnjenju cerkvenih struktur in k temeljiti refleksiji. V tem trenutku pa potrebujemo bolj konkretne zadolžitve, osebe z jasno določenimi nalogami, komisije, ki bodo zasledovale konkretne spremembe, moderiranje, spremljanje in prilagajanje. Cerkev v Sloveniji potrebuje načrt, ki ne bo samo napisan na papir, ampak bo odtisnjen v srca ljudi. Papež Frančišek temu pravi »sprememba globalne miselnosti« (Frančišek 2018, 63).

⁴ 21. marca 2019 je SŠK objavila prenovljeni organigram katoliške Cerkve v Sloveniji, ki je sestavljen iz komisij, uradov in koordinacij SŠK. Prejšnje komisije in sveti so bili potrebni temeljite preнове. SŠK je novi organigram naslovlila z besedami Cerkvene strukture v službi človeka (SŠK 2019).

2. Mnoge cerkvene strukture (npr. mladinski »verouk« ali tedenska oziroma mesečna srečanja za mladino) v Sloveniji ne delujejo več. So »mrtev kapital«, kakor ugotavlja papež Frančišek, in nikomur več ne služijo. Treba jih je odstraniti, kakor je zapisano v priliki o trti in mladikah, da se mladike, ki ne rodijo sadu, poberejo in vržejo v ogenj in zgorijo (Jn 15,7). Cerkev v Sloveniji potrebuje temeljit premislek o prenovi (spreobrnjenju) mladinske kateheze. Podobna težava so cerkvene nepremičnine (npr. cerkve, kapele, pokopališča itd.). Čeprav so dragocena kulturna dediščina, se civilna družba zanje bolj malo briga. Prepušča jih Cerkvi, da se z njimi ukvarja. Ker pomenijo veliko finančno breme in izčrpavajo vernike (npr. župnike), bo potreben premislek, ali jih je v takšnem številu, kakor so, še smiselno ohraniti za evangelizacijo ali pa je bolj smiselno, da se nekatere od njih izločijo in izročijo za svetno rabo⁵ (se npr. prodajo, podarijo ali dajo v najem), to dopušča celo kanonsko pravo (ZCP, kan. 1222). Tako se bodo cerkvene strukture otresle odvečnega bremena, ki je močna ovira za pastoralni zagon.

3. Cerkev v Sloveniji potrebuje tudi temeljit premislek o podobi župnije v prihodnosti.⁶ Papež Frančišek daje župniji prednostno mesto v družinski pastorali (RL, tč. 202). Tudi Cerkev v Sloveniji veliko razmišlja o novi podobi župnije (Purger 2019, 2–3; PIP 2012, tč. 112). Župnija bo brez dvoma ostala skupnost vernikov (*communitas christifidelium* – ZCP, kan. 515, §1), izročena duhovniku kot svojemu lastnemu pastirju. Kljub temu pa bo treba duhovnike razbremeniti soupravljanja župnij, ki so ostale brez župnika. Pastoralno skrb za takšne župnije bo treba izročati stalnim diakonom ali drugim izkušenim vernikom (ZCP, kan. 517, §2), da bodo kot »župnijski skrbniki« skrbeli za vsakdanje potrebe vernikov. O tem (o stalnih diakonih) se še ni razvil odkrit in resen pogovor. Vsaka krajevna Cerkev (škofija) vprašanje stalnih diakonov rešuje sama zase. Za vizionarski pogled na župnijo prihodnosti bi bilo v tem trenutku smiselno sklicati nov plenarni zbor Cerkve v Sloveniji.

4. Velik napor bo potreben, da bo Cerkev v Sloveniji tudi skrb za cerkveno premoženje z ramen duhovnikov (župnikov) preložila na sposobne laike (ZCP, kan. 228, §1–2) oziroma na stalne diakone (ZCP, kan. 517, §2). Še vedno se z organizacijo in vodenjem cerkvenega premoženja v glavnem ukvarjajo duhovniki, ki za to delo niso dovolj usposobljeni. Spremembe na tem področju so nujne in bodo pomenile pravo »misijonarsko spreobrnjenje« (VE, tč. 30). Duhovniki se danes s težavo odrečejo vodenju financ. »V srcu prevladuje prepričanje, da če hočeš biti nekdo, moraš nekaj imeti.« (Frančišek 2018, 47) Kljub temu je nujno duhovnike razbremeniti za duhovniško delo; s premoženjem Cerkve se bodo morali začeli ukvarjati ljudje, ki so finančno izkušeni in primerno izobraženi. Prve namige za to je dal že PZ (tč. 401) in pozneje še Pastoralni načrt PIP (tč. 115). Sprememb na tem področju skoraj ni opaziti. Zato ostaja odprto vprašanje, ali si duhovniki in vodstvo Cerkve v Sloveniji sploh želijo sprememb pri vodenju cerkvenega premoženja.

⁵ Katedrala sv. Katarine v Utrechtu, ki izvira iz leta 1560, je glavni sedež nizozemskega kardinala. Maja 2018 je župnijski odbor izdal načrte za zaprtje in prodajo cerkve, ker so stroški vzdrževanja za župnijo previsoki. Župnija je sklenila, da bo namesto katedrale uporabljala manjšo cerkev v središču mesta. Župnijski odbor se je odločil katedralo prodati mestnemu muzeju za simbolično ceno. (Dijkstra 2019)

⁶ Za poglobitev teme glej Frančišek 2017 in 2017a; Škoberne 2019, 6–7.

5. Najzahtevnejša naloga Cerkve v Sloveniji pa je ukinjanje nekoristnih cerkvenih struktur. Treba je premisliti, katere strukture potrebuje današnji vernik. Kot koristna se kažejo cerkvena sodišča,⁷ centri za pogovor (Valentan 2017, 155), šole za zakon, skupine za spremljanje itd. Cerkvi v Sloveniji lahko močno koristi tesno sodelovanje s Teološko fakulteto v Ljubljani in z Enoto v Mariboru ter s številnimi kadri, ki se na teh dveh ustanovah izobražujejo. Vsako leto konča študij večje število teologov in diplomantov zakonskih in družinskih študijev. Govorimo o izredno velikem naboru izobraženih laikov na področju zakona in družine, ki so lahko obetavni pomočniki v cerkveni pastoralni in v novi evangelizaciji.

4.2 Izzivi za pastoralno spreobrnjenje oseb

Pastoralno spreobrnjenje oseb pomeni spreminjanje načina življenja in delovanja. To je zelo zahtevna in težka naloga. Vabilo papeža Frančiška k spreobrnjenju ne zadeva le odstranjevanja preteklih grehov, temveč tudi izkoreninjenje miselnih vzorcev, ustaljenih načinov ravnanja, zavrnitev lažnih idolov in zdravljenje odnosov, ki niso usmerjeni v iskreno iskanje Boga. Za to je potreben pogum, ki človeka spodbudi, da odpre srce, da vstane in gre ven iz sebe, ne da bi mu bilo žal bleščečih in navideznih luči, ki so zunaj, temveč je pripravljen živeti novo življenje, da bi sledil luči, ki jo prinaša Kristus, kajti le ta luč daje trdnost in ni kratkotrajna. Človek, ki se odloči za pastoralno spreobrnjenje, ne leži na kavču, ni zaprt doma, ni paraliziran od strahu ali ponosa, ampak je vedno v iskanju in gibanju.

Brez te notranje (miselne) revolucije se človek tudi na zunaj (v odnosih) ne spreobrne. Tako močno »reformo« potrebuje tudi Cerkev v Sloveniji. Treba je hrepeneti po »miselnosti«, ki bo ustvarjalna (Frančišek 2018, 65). Ker je Cerkev v Sloveniji še v veliki meri deležna »stare miselnosti« in ustaljenih »vzorcev ravnanja« (to pogosto graja papež Frančišek), bi se pastoralno spreobrnjenje oseb lahko začrtalo v treh smereh.

1. Pastoralno spreobrnjenje potrebujejo najprej vsi pastoralni delavci, od škofa do zadnjega vernika laika, ki je aktivno vključen v pastoralno delo. Zanje je velik izziv, da postanejo ustvarjalni, drzni, velikodušni itd. (Spadaro 2019, 3–10). Pastoralni delavec lahko »svoje življenje živi kot heroj ali strahopetnež, kot svetnik ali zlikovec, kot znanstvenik ali nevednež. Lik, ki ga človek prevzame in živi, govori o vrednotah, ki jih je izbral za svoje smernice in cilje.« (Petkovšek 2015, 661) Spreobrnjenje pomeni: odpreti vrata in stopiti med ljudi. (Frančišek 2016, 417–425; Spadaro 2019a, 467–470) Samo prožna sprememba pastoralnega ravnanja lahko aktivne pastoralne delavce reši pred tem, da bi bili za ljudi samo uradniki in računovodje. Za pastoralne delavce je pomembno, da se prepoznajo za »pastirje« Cerkve, ki je bolj »poljska bolnišnica« kakor »bunker zaprtih ljudi« (Frančišek 2016, 420). Za našo izkoreninjeno, tekmovalno in nezrelo družbo je rešitev »revolucija ljubeznivosti« pastoralnih delavcev (Frančišek 2018, 24).

⁷ Cerkev v Sloveniji ima dve cerkveni sodišči. Eno je v Ljubljani in drugo v Mariboru. Uslužbenci na cerkvenih sodiščih rešujejo zapletena vprašanja ničnosti cerkvenega zakona. Strankam zagotavljajo možnost pastoralnega svetovanja pred začetkom pravde in uvedbo zgolj enostopenjske sodbe. Za poglobitev tega vprašanja glej: Saje 2018, 174.

2. Močno pastoralno spreobrnjenje pa potrebujejo na poseben način duhovniki.⁸ Duhovnik naj bi bil močna oseba, integriran, protagonist in zmožen darovanja (Spadaro 2019, 221). Kljub temu se pri mnogih slovenskih duhovnikih opaža izredna utrujenost oziroma izgorelost, zato ugašata njihova pastoralna iskričnost in bratska povezanost. Pastoralno spreobrnjenje zahteva, da duhovniki stopijo iz ponošenih čevljev, ki so jih nosili njihovi predniki. Sezuti si čevlje prednikov pomeni, opustiti staro obliko pastoralnega ravnanja. Papež Frančišek pravi, da je danes bolj kakor karkoli drugega pomemben človek, ki je »sveta zemlja« in potrebuje »nežen pristop«. Značilnost spreobrnjenja je: »sanjati o velikih stvareh, iskati široka obzorja, si drzniti več, želeči osvoboditi svet, sprejeti zahtevne predloge in dati najboljše za izgradnjo najboljšega« (15).

3. Posebno pastoralno spreobrnjenje potrebujejo tudi verniki laiki. Cerkev v Sloveniji se namreč sooča z boleznijo sodobnega človeka, z »duhovno otopelostjo«. »Značilna je za tiste s 'kamnitim srcem' in 'trdim vratom', ki so na svoji poti izgubili vedrino, živahnost, smelost ter se spremenili v rutinske avtomate.« (Frančišek 2018, 29) Mnogi verniki laiki so preveč ponosni, zato nočejo sprememb v navadah in vedenju. »Med njimi so tudi bogoslovci in mladi duhovniki, ki se na novosti, drugačnost in različnost ne odzovejo velikodušno, ampak ozkosrčno.« (51) »Kdor se zateka v skrajnosti, je ozkosrčen strahopetec, ki se skriva za zaprtimi vrati. Za vsako togostjo se vedno skrivajo nerešena vprašanja in tudi bolezni.« (52) Na tej točki bo pastoralno spreobrnjenje zagotovo najzahtevnejše. Ne bo ga mogoče doseči s silo niti v kratkem času. Potrebna bo veliko potrpljenja, skupnega iskanja, ponižnega dialoga, ljubečega spremljanja tistih, ki hodijo počasi (Turnšek 2013, 31). Spreobrnjenje zahteva potrpljenje, da se zopet vzpostavita zaupanje in varnost in da se varno sezidani okopi opustijo ter se verniki prepustijo vodenju svojih posvečenih pastirjev. Potrebna bo temeljita refleksija, zakaj se je to sploh zgodilo. Šele iskreno obžalovanje storjenih napak bo omogočilo vernikom laikom, da se odvrnejo od slepote, nečimrnosti ali zagledanosti v svoj lastni prav. Cerkev v Sloveniji potrebuje energijo, da bi svojo prihodnost gradila na zdravi preteklosti. Brez tradicije tvega, da postane »čista ideologija ali mit ali manipulacija ali površnost« (Spadaro 2019a, 472). Treba bo veliko napora, da se bo slovenski vernik s pogledom, uprtim v Kristusa, odločil za Frančiškovo vizionarsko spreobrnjenje in za pot v prihodnost.

5. Sklep

Papež Frančišek je s svojim nastopom sprožil misijonarsko prenavljanje Cerkve. Njegovi govori so polni preroške moči. Z nasmehom, vedrino in pogumom vabi cerkvene strukture in ljudi na pot spreobrnjenja. Njegov apel se širi po vsem svetu in mnogi mu že sledijo. Številni kleriki in laiki iščejo poti, kako sodobnemu človeku oznaniti evangelij in kako za Kristusa navdušiti tiste, ki Boga še ne poznajo.⁹

⁸ Ivan Janez Štuhec v svoji knjigi *Cerkev – sveta in prekleta* opiše duhovnika kot nosilca župnijske pastore. Duhovnik bi moral biti »dober poznavalec človeka in Boga po Jezusu Kristusu« (157), zato nujno potrebuje spreobrnjenje. Za poglobitev teme glej Frančišek 2019.

⁹ Duhovniki, spodbujeni po papežu Frančišku, ki danes iščejo nove pastoralne poti, so James Mallon,

Izzivi papeža Frančiška so velika priložnost tudi za Cerkev v Sloveniji. Prednostna skrb Cerkve v Sloveniji niso (in ne morejo biti) samo »duhovni poklici« in iskanje nove podobe župnije, ampak so to ljudi brez vere, obrobni, duhovno ranjeni, iskalci Boga, ljudje brez smisla in mnogi drugi, ki dan za dnevno tavajo mimo cerkva, ne da bi vstopili, hkrati pa obupno iščejo rešitev, boga oziroma Boga in neko duhovnost. Zato papež Frančišek pogled sodobnega vernika (škofa, duhovnika, diakona, laika) usmerja k njim in roti, da bi pogumno vstopili v proces, ki se imenuje »pastoralno spreobrnjenje«; tako bo blagor duš (*salus animarum* – ZCP, kan. 1752) ponovno postal temeljno vodilo pastoralne preнове.

Kratice

- B** – *Koncilski odloki* 1980 [konstitucija O svetem bogoslužju (1963)].
- BR** – *Koncilski odloki* 1980 [dogmatična konstitucija O božjem razodetju (1965)].
- DBE** – Janez Pavel II 1996 [Da bi bili vsi eno].
- DPV** – Kongregacija za duhovništvo 2002 [Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva].
- Kan.** – kanon(-i).
- MP** – Frančišek 2018a [Moč poklicanosti].
- PIP** – Slovenska škofovska konferenca 2012 [Pridite in pogledjte].
- PZ** – Slovenska škofovska konferenca 2002 [Sklepni dokument plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem].
- RL** – Frančišek 2016b [Radost ljubezni].
- SŠK** – Slovenska škofovska konferenca.
- Š** – *Koncilski odloki* 1980 [odlok O pastirski službi škofov v Cerkvi (1965)].
- VE** – Frančišek 2014 [Veselje evangelija].
- ZCP** – Zakonik cerkvenega prava 1983.

Reference

- Benedikt XVI.** 2006. Bog je ljubezen [Deus caritas est]. Okrožnica. Cerkevni dokumenti 112. Prev. Adolf Mežan in Anton Štrukelj. Ljubljana: Družina.
- . 2007. Evharištija zakrament ljubezni [Sacramentum caritatis]. Posinodalna apostolska spodbuda. Cerkevni dokumenti 115. Prev. Rafko Valenčič. Ljubljana: Družina.
- . 2011. Gospodova beseda [Verbum Domini]. Posinodalna apostolska spodbuda. Cerkevni dokumenti 131. Prev. Pavel Peter Bratina. Ljubljana: Družina.
- Bergoglio, Jorge, in Abraham Skorka.** 2013. *Il cielo e la terra: Il pensiero di Papa Francesco sulla famiglia, la fede e la missione della Chiesa nel XXI secolo.* Milano: Mondadori.
- Dijkstra, Sjoukje.** 2019. Dutch cardinal rejects plan to sell cathedral. *Crux*, 23. marec.
- Frančišek.** 2013. Luč vere [Lumen fidei]. Okrožnica. Prev. Anton Štrukelj. Cerkevni dokumenti 138. Ljubljana: Družina.
- . 2014. Veselje evangelija [Evangelii gaudium]. Apostolska spodbuda. Prev. Anton Štrukelj. Cerkevni dokumenti 140. Ljubljana: Družina.

- . 2015. Hvaljen, moj Gospod [Laudato si']. Okrožnica o skrbi za skupni dom. Prev. Pavel Peter in Marija Bratina. Cerkevni dokumenti 149. Ljubljana: Družina.
- . 2016. Avere coraggio e audacia profetica. Dialogo di papa Francesco con i gesuiti riuniti nella 36 Congregazione Generale. *La Civiltà Cattolica* 3995:417–431.
- . 2016a. *Božje ime je Usmiljenje*. Pogovor s Andreo Torniellijem. Ljubljana: Družina.
- . 2016b. Radost ljubezni [Amoris laetitia]. Posinodalna apostolska spodbuda. Prev. Robert Kralj in Marijan Peklaj. Cerkevni dokumenti 152. Ljubljana: Družina.
- . 2016c. Usmiljenje in usmiljenja potrebna [Misericordia et misera]. Apostolsko pismo. Prev. Miran Špelič. Cerkevni dokumenti – Nova serija 26. Ljubljana: Družina.
- . 2017. *Adesso, fate le vostre domande: Converzazioni sulla Chiesa e sul modo di domani*. Milano: Rizzoli.
- . 2017a. La Chiesa deve rimanere in uscita: Il colloquio del 25 novembre scorso tra Papa Francesco e L'Unione superiori maggiori. *L'Osservatore Romano*, 10. februar, 5.
- . 2018. *Bog je mlad*. Pogovor s Thomasom Leoncinijem. Ljubljana: Družina.
- . 2018a. *Moč poklicanosti: Posvečeno življenje danes*. Pogovor s Fernandom Pradom CMF. Ljubljana: Družina.
- . 2019. Giocarsi la vita: Papa Francesco in dialogo con i gesuiti dell'America centrale. *La Civiltà Cattolica* 4048: 313–328.
- Janez Pavel II.** 1992. Dal vam bom pastirjev [Pastores dabo vobis]. Posinodalna apostolska spodbuda. Prev. France Oražem. Cerkevni dokumenti 48. Ljubljana: Družina.
- . 1996. Da bi bili eno [Ut unum sint]. Okrožnica. Prev. Bogdan Dolenc. Cerkevni dokumenti 63. Ljubljana: Družina.
- . 1996a. Posvečeno življenje [Vita consecrata]. Posinodalna apostolska spodbuda. Prev. Miran Špelič. Cerkevni dokumenti 65. Ljubljana: Družina.
- . 2003. Cerkev iz eharistije [Ecclesia de Eucharistia]. Okrožnica. Prev. Marija Zupančič. Cerkevni dokumenti 101. Ljubljana: Družina.
- Juhant, Janez.** 2009. *Občutek pripadnosti*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Kasper, Walter.** 2012. *Usmiljenje: Temeljni pojem evangelija – ključ krščanskega življenja*. Ljubljana: Marijina kongregacija slovenskih bogoslovcev in duhovnikov.
- . 2015. *Papa Francesco: La rivoluzione della tenerezza e dell'amore*. Brescia: Queriniana.
- Koncilski odloki: konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2. vatikanskega cerkvenega zbora (1962–1965).** 1980. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat v Ljubljani.
- Kongregacija za duhovništvo.** 2002. Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva. Prev. Rafko Valenčič. Cerkevni dokumenti 99. Ljubljana: Družina.
- Petkovšek, Robert.** 2015. Imperativ »Nikoli več zla!« v luči evangeljskega klica »Glej, človek!« *Bogoslovni vestnik* 75, št. 4:659–680.
- Purger, Mojca.** 2019. Kakšna bo prihodnost naših župnij? *Družina*, 24. februar, 2–3.
- Saje, Andrej.** 2018. Dileme kratkega postopka ugotavljanja ničnosti zakona in vloga škofa. *Bogoslovni vestnik* 78, št. 1:173–184.
- Slatinek, Stanislav.** 2017. Pastoralni izzivi za uspešen pogovor z duhovnikom *in foro interno* v luči posinodalne apostolske spodbude Radost ljubezni – *Amoris laetitia*. *Bogoslovni vestnik* 77, št. 1:131–144.
- Slovenska škofovska konferenca.** 2002. Izberi življenje: Sklepni dokument plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem. Ljubljana: Družina.
- . 2012. Slovenski pastoralni načrt. Krovni dokument. Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba.
- . 2019. Cerkevne strukture v službi človeka. <https://katoliska-cerkev.si/cerkvene-strukture-v-sluzbi-cloveka> (pridobljeno 26. 3. 2019).
- Spadaro, Antonio.** 2019. Analisi dell'Esortazione apostolica »Christus vivit« di papa Francesco. *Civiltà Cattolica* 4051: 3–17.
- . 2019a. Sentinelle di fraternità nella notte: Il viaggio apostolico di papa Francesco ad Abu Dhabi. *Civiltà Cattolica* 4049: 467–477.
- Škoberne, Mica.** 2019. Kako je zacvetela skoraj izumrla župnija. *Družina*, 14. april, 6–7.
- Štuhec, Ivan Janez.** 2005. *Cerkev – sveta in prepleta*. Celje: Mohorjeva družba.
- Turnšek, Marijan.** 2013. Medverski dialog in (po) nov(n)a evangelizacija v Sloveniji. *Edinost in dialog*, št. 1–2:23–40.
- Valentan, Sebastijan.** 2017. L'infedeltà come capo di nullità matrimoniale. *Bogoslovni vestnik* 77, št. 1:145–157.
- Zakonik cerkvenega prava.** 1983. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat.